

Pitoresk İstanbul - sanat ve teknolojinin bileşimi

İlk gençliğimden bu yana müzelerde, galerilerde veya **kitaplarda** gördüğüm eski İstanbul gravürleri karşısında hep bir "zaman tüneli"ne girip, bu güzel kentimizin *çok daha güzel olduğu* o eski çağlara dalmak isterdim... Benzetmek gibi olmasın - Orhan Pamuk da *İstanbul* kitabında, çocuk yaşlarında eline bir büyüteç alıp özellikle Melling'in o çok ayrıntılı 18. yüzyıl sonu İstanbul gravürlerinin "içine girmeye" çalıştığını yazıyordu!

İşte, **Boyut Yayıncılık** şirketinin kendi koleksiyonundan alınmış Oryantalist ressamlar *Melling, Schranz, Allom, Bartlett, Lewis* ve *Ayvazovski*'nin yapıtlarıyla o gençlik rüyalarını gerçekleştirdiğim olağanüstü dijital sergisinden söz etmek istiyorum bugün...

Beşiktaş Deniz Müzesi'nin alt salonlarında yer alan **Pitoresk İstanbul**, iki bölümden oluşuyor. İlkinde, ağırlıklı olarak 19. yüzyılda yaşamış olan bu seyyah-ressamların İstanbul çizimleri ve usta hakkakların ellerinden çıkma gravürleriyle topluca yer aldıkları, 1850'lerde ilk baskıları yapılmış büyük boy albümleri sergileniyor; dijital vitrinlerde ise kimi resimlerin dokümatik detay açıklamaları sunuluyor. Bu "ön odalardan" büyük sergi salonuna geçtiğinizde ise sizi büyüleyici ezgilerin eşliğinde olağanüstü görüntüler karşılıyor! Salonun dört duvarına sürekli

ve dönüşümlü olarak yansıtılan, boyları beşer, enleri ise onlarca metreye ulaşan renkli projeksiyonlarda sunulan bu nefes kesici kent görüntülerinin kaşısında önce afallıyor, ardından ise ortadaki kanepelere oturup kendinizi müziğe ve görselliğe teslim ediyorsunuz.

Bugüne dek gördüğümüz en geniş (*Schranz*'in Boğaziçi panoramaları) 500 x 2300 cm'yi bulan bu İstanbul manzaralarını şimdi takribi on kat büyüklüğünde izleyebilmek, o dönemlerin yaşamının bir parçası olmak gibidir adeta... Üstelik, *CodexArt* yöntemiyle bu tablolaradaki kimi canlıların ve insanların "hayat bulması", yani değişik animasyon teknikleri sayesinde martıların uçuşması, atların koşturması, dev kadirgamların hareketli denizlerde yol alması, dahası mevsimlerin gözlerimizin önünde değişmesi, bugüne dek statik olarak gördüğümüz bu resimlere olağanüstü bir *dinamizm* katarak, görsel sanatlar ile çağdaş teknolojinin parmak ısırtan bir sinerjisini ortaya çıkarıyor! Diğer bir ifadeyle, **Pitoresk İstanbul** bir yandan resim ve -genellikle onun gölgesinde kalan- gravür sanatının, onun yanında da günümüzün dijital olanaklarının bir sergisidir. Yarım saate yakın bir süre boyunca devinim gösteren bu dev panolara eşlik eden müziğe gelince; bir bölümü halk ez-

gilerinden derlenmiş, bazı özgün besteler de sevilen piyano sanatçısı *Anjelika Akbar*'ın yapıtıdır - *Ayvazovski*'nin tablolarını izlerken dinlediğimiz romantik "Aşk" ezgisi veya *Schranz*'in *Le Bosphore* panosunun etrafını inleyen *Bach*'in "Toccata"sının uyarlaması gibi...

Peki, tam olarak kimlerdi, yapıtlarını burada gördüğümüz sanatçılar? *Melling* ve sergilenen başyapıtı hakkında "**kitaplık**" sayfamızda kısa bilgiler yer alırken, *Avusturyalı Joseph Schranz*'in *Le Bosphore* albümü de *O.Pamuk*'un *büyüteçine* layık olsa gerek! Nedeni ise ikiye metreyi geçen iki ayrı panoda Anadolu tarafından Rumeli yakası görüntülenirken, Tarihi Yarımada'dan bugün 3. köprünün bulunduğu Röke yöresine kadar yer alan her koyun ince ayrıntıları yer alıyor. 19. yüzyılın hemen başında doğmuş olan İngiliz ressamlar *William Bartlett* ve *Thomas Allom*, her ikisi 1938'de basılmış ünlü seyahatnameler *The Beauties of the Bosphorus* (J.Pardoe) ve *Constantinople and the Scenery of the Seven Churches of Asia Minor* (R.Walsh) için onlarca İstanbul resmi çizmişlerdi. Kentin gerek dış, gerek iç mekânlarını adeta birer fotoğraf gibi gösteren bu resimlerden yapılan çelik gravürler, *Melling* ve *Schranz*'in yapıtları gibi tarihi İstanbul hakkında çok değerli birer görsel belgedir. Aynı yıllarda doğmuş İngiliz *John Frederick Lewis*'in suluboya resimleri de belgesel nitelik taşıyorsa da sanatsal açıdan daha üstün sayılır -ancak resim sanatı açısından bu serginin doruğundaki yapıtlar, bir Karadeniz limanı olan Feodosya'da doğmuş Rus Ermenisi *Hovhannes Kevork Ayvazyan*, anıldığı ismiyle *Ivan Konstantinoviç Ayvazovski*'nin deniz konulu yağlıboya resimleridir! Kentimizi 1880'lerde dört kez ziyaret ettiği bilinen sanatçı, tam anlamıyla bir İstanbul aşığıydı- dahası, Haliç köprülerinin *kentin görünümünü çirkinleştirdiğini* söyleyerek onlara hiçbir tablosunda yer vermediği gibi, örneğin *Unkapanı köprüsünün* görünmez kılınması için o perspektifin önünü "ağaçlandırmıştır" **Ayvazovski**!

22 Mayıs tarihine dek süreceği bilinen bu sergi büyük ilgi gördüğü için süresinin uzatılacağı gibi görünüyor - ancak bu konuda risk almıyıp bir an önce gezmenizi şiddetle ve içtenlikle öneririm. ♣